

Myndigheten för yrkeshögskolans yttrande över betänkandet En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77)

Inledning

Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) lämnar nedan både generella synpunkter samt specifika synpunkter enligt den struktur som redovisas i kapitlet 25 Förslag.

Sammanfattning

- MYH är positiv till att stärka förutsättningarna för att fler ungdomar påbörjar och fullföljer gymnasieskolan. De förslag som redovisas bedömer MYH sammantaget ökar rekryteringsbasen till yrkeshögskolan och möjligheterna för direktövergångar från gymnasieskolan till yrkeshögskolan.
- MYH anser att yrkeshögskolan och dess roll som en utbildningsväg efter gymnasieskolan inte tillräckligt belysts och beaktats i utredningen. I regeringens proposition¹ och i den departementspromemoria² som föregick propositionen betonas vikten av att yrkeshögskolan blir ett tydligare alternativ för yrkesutbildning efter gymnasieskolan.
- MYH ser flera beröringspunkter mellan Skolverkets och MYH:s verksamhet i de förslag som presenteras. Det är därför relevant att myndigheterna samverkar och drar nytta av varandras information och erfarenheter. Särskilt när det gäller förändringar av utbildningsutbud och behörighetsfrågor till yrkeshögskolan. I de fall förändringar sker av gymnasiala examina som innebär en utveckling till en högre nivå utifrån den svenska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (SeQF)³ bör diskussioner föras mellan berörda myndigheter. Möjligheter till alternativa och kompletterande utbildningsvägar där gymnasieskola, komvux och yrkeshögskola kan samverka borde även övervägas som ett alternativ till utökade gymnasieutbildningar.

MYH vill även peka på att det saknas nationella organ där övergripande utbildningsfrågor och kompetensförsörjningsfrågor kan belysas. En möjlig väg är att de nationella programråden utvecklas till nationella utbildningsråd där branschorganisationer, intresseorganisationer och berörda myndigheter kan diskutera utbildningsfrågor och kompetensförsörjningsfrågor oavsett utbildningsform. En sådan ordning borde kunna underlätta för branscher men också för staten.

- MYH bedömer att de förslag som läggs om införandet av nya yrkeskurser och krav på APL för vissa program är positivt men kan också få negativa konsekvenser. Det är positivt att yrkeshögskolans rekryteringsbas breddas och att elever i gymnasieskolan kan bli bättre förberedda inför en

¹ "En stärkt yrkeshögskola- ett lyft för kunskap", Prop. 2015/16:198

² "En stärkt yrkeshögskola- ett lyft för kunskap", Ds 2015:41

³ Förordning om (2015:545) om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande.

yrkeshögskoleutbildning. Ändring av innehåll i vissa program avseende införande av yrkeskurser kan dock skapa otydligheter i yrkesutgångar mellan gymnasieutbildade och utbildade inom yrkeshögskolan. En ökad volym av APL kan även innebära att det mottagande arbetslivet kan få svårt att tillhandahålla relevanta "praktikplatser".

- MYH vill också uppmärksamma att vi har bemyndigande att meddela föreskrifter om vilka kurser som en rätt att delta i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå omfattar i syfte att uppfylla krav på särskilda kunskaper för utbildning inom yrkeshögskolan⁴. Det är rimligt att de [gymnasiala] kurser som föreskrivs ska finnas inom vuxenutbildningen och som ska ge särskild behörighet till yrkeshögskolan även gäller för gymnasieskolan. Därför är det angeläget att Skolverket och MYH samverkar kring förslagen till kurser i gymnasieprogrammets programfördjupningar som leder till särskild behörighet.
- MYH instämmer i att förslaget om införandet av ämnesbetyg behöver utredas vidare. MYH:s bedömning är att införandet av ämnesbetyg kommer att påverka yrkeshögskolans regelverk men också troligen behörighet och antagning till vissa tolkutbildningar och konst- och kulturutbildningar inom MYH:s ansvarsområde. Därutöver bedöms ämnesbetyg även få konsekvenser utifrån ett valideringsperspektiv. Ämnesbetyg bedöms inte ge samma möjlighet till flexibilitet i utformningen av validering av tidigare lärande som en kursutformad utbildning med kursbetyg.

Synpunkter

Generella synpunkter

MYH är positiv till att stärka förutsättningarna för att fler ungdomar påbörjar och fullföljer gymnasieskolan. MYH ser flera beröringspunkter mellan Skolverkets och MYH:s verksamhet i de förslag som presenteras. Det är därför relevant att myndigheterna samverkar och drar nytta av varandras information och erfarenheter.

MYH anser dock att yrkeshögskolan och dess möjligheter som vidare utbildning för såväl elever från yrkesprogram som från högskoleförberedande program inte tillräckligt belysts och beaktats i utredningen. De förändringar av yrkeshögskolan som genomförts de senaste åren med syftet att öka ungdomars intresse för och stärka möjligheterna för direktövergångar från gymnasieskolan till yrkeshögskolan behandlas inte av utredningen⁵.

I utredningen saknas det i stora delar resonemang om koppling mellan gymnasieskolan och yrkeshögskolan generellt och specifikt saknas resonemang om övergångar till och särskild behörighet till utbildningar inom yrkeshögskolan. Statistik om övergången från olika gymnasieprogram till högskolan redovisas för samtliga program medan däremot motsvarande statistik om övergång till yrkeshögskoleutbildning inte redovisas. Sådan information hade kunnat ge ytterligare underlag för resonemang om kopplingen mellan gymnasieskolan och yrkeshögskolan.

Avsnitt 25.9 Grundläggande och särskild behörighet på yrkesprogram

MYH är positiv till ändringar som stärker rätten för elever på yrkesprogram att läsa kurser som ger grundläggande behörighet till högskolan samt stärker möjligheterna att läsa kurser för särskild behörighet. Det förslag som presenteras tolkar MYH som att det

⁴ 2 kap. 19 § tredje stycket förordning (2011:1108) om vuxenutbildning

⁵ "En stärkt yrkeshögskola- ett lyft för kunskap", Ds 2015:41. "En stärkt yrkeshögskola- ett lyft för kunskap", Prop. 2015/16:198

endast avser en rätt för elever på yrkesprogram att läsa kurser som leder till särskild behörighet till högskola. MYH anser att denna rätt även bör ha utretts när det gäller särskild behörighet (särskilda förkunskapskrav) till yrkeshögskola både för elever i yrkesprogram och för elever i högskoleförberedande program. En sådan rätt gäller för elever i kommunal vuxenutbildning och en harmonisering av dessa två regelverk bör övervägas.

MYH har bemyndigande⁶ att meddela föreskrifter om vilka kurser som omfattas av den rätt att delta i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå i syfte att uppfylla krav på särskilda kunskaper för utbildning inom yrkeshögskolan som avses i 20 kap. 19 b § skollagen (2010:800). Det ska vara fråga om kurser som är vanligt förekommande som förkunskapskrav för yrkeshögskoleutbildningar.

MYH anser att det är rimligt att de [gymnasiala] kurser som föreskrivs ska finnas inom vuxenutbildningen och som ska ge särskild behörighet till yrkeshögskolan även gäller för gymnasieskolan. I de fall en elev i gymnasieskolan avser att direkt gå vidare till en utbildning inom yrkeshögskolan förefaller det vara slöseri med resurser, både för individen och för samhället, att den individen måste vänta tills dess den uppfyller ålderskrav för behörighet till den kommunala vuxenutbildningen. Det finns därför starka skäl till att Skolverket och MYH samverkar kring förslagen till kurser i gymnasieprogrammets programfördjupningar.

MYH bedömer även att kurser som särskilda förkunskapskrav till högskolan även kan vara relevanta för yrkeshögskolan. Därför bör Skolverket och MYH samverka kring förslagen till kurser i gymnasieprogrammets programfördjupningar som leder till särskild behörighet.

Avsnitt 25.10.2 Ett handels- och serviceprogram, en handelsinriktning inom ekonomiprogrammet och vissa handelskurser

Förslaget med ett ändrat utbud av högskoleförberedande- och yrkesförberedandeprogram med inriktningar mot yrkesprofiler för att bättre tillgodose avnämarnas, branschernas, behov av kompetens kan innebära att skillnader mellan utbildningar inom gymnasieskolan och yrkeshögskolan blir mindre tydlig. Se vidare avsnitt 25.10.3.

Avsnitt 25.10.3 Krav på viss APL på ekonomiprogrammets inriktning handel samt teknikprogrammets inriktning produktionsteknik

MYH är positiv till förslaget om förändringar av programinnehåll med avseende på yrkeskurser och arbetsplatsförlagt lärande (APL). Det kan bidra till att öka rekryteringsbasen till yrkeshögskolan och att elever från gymnasieskolan blir bättre förberedda för en utbildning inom yrkeshögskolan. Det kan dock finnas en risk att det kan bli svårare för elever på gymnasieskolan och/eller studerande på yrkeshögskoleutbildningar att få relevanta "praktikplatser".

Enligt yrkeshögskolans regelverk ska minst 25 procent av en utbildning (de som är minst 2-åriga) omfattas av lärande i arbete (LIA), det vill säga att utbildningen ska vara förlagd till en arbetsplats.

Ekonomi, administration och försäljning är det största utbildningsområdet inom yrkeshögskolan med dryga 3 500 studerande 2015 (exempelvis inom utbildningar till inköpare, redovisningsekonom, e-handel och löneadministratör).

⁶ 2 kap. 19 § tredje stycket förordning (2011:1108) om vuxenutbildning

Den handelsinriktning som föreslås i utredningen och krav på APL för ekonomiprogrammet kan innebära att det mottagande arbetslivet kan få svårt att tillhandahålla praktikplatser i och med att volymen av elever som kommer att omfattas av krav på APL uppskattningsvis kommer att vara cirka 10 000 per år.

Utbildningar inom teknikområdet är också en betydande del av yrkeshögskolans utbildningsutbud med närmare 3 000 studerande 2015. En tydligare arbetslivsförankring på gymnasieskolans teknikprogram med yrkeskurser och krav på APL kan också innebära att skillnaden mellan utbildningen på gymnasieskolan och utbildningar på yrkeshögskolan inte blir tydligt. Särskilt med tanke på att teknikprogrammet är placerad på nivå 5 enligt SeQF, där även flera av yrkeshögskolans utbildningar är inplacerade.

Avsnitt 25.10.4 Inom vissa program finns inriktningar som bör slås samman

Av utredningen framgår att det behöver utredas huruvida den inriktning som finns inom nuvarande hantverksprogrammet mot hudvård ska finnas inom gymnasieskolan eller yrkeshögskolan. MYH är positiv till att samråda med Skolverket för att bedöma var en sådan utbildning lämpligen bör finnas inom utbildningssystemet. Utgångspunkten är att de utbildningar som leder till examen inom yrkeshögskolan motsvarar nivå 5 eller 6 i den svenska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande⁷ (SeQF).

Avsnitt 25.10.6 Övriga förslag till förändringar avseende specifika program

Utredningen föreslår att en undersköterskeexamen införs för elever som fullföljt en utbildning på vård- och omsorgsprogrammet. Införandet av en yrkesexamen kan få konsekvenser för genomförandet av validering. I de fall validering syftar till en bedömning av individens kompetens mot en hel yrkesexamen, innebär detta sannolikt att nuvarande valideringsmodeller som används behöver revideras. En gymnasieexamen omfattar 2500 poäng, medan en validering inom vuxenutbildningen mot vård- och omsorgsprogrammet endast omfattar programgemensamma och programfördjupningskurser motsvarande 1450 poäng. Därutöver kan det vara problematiskt när inte anställningstitlar och reglerade examina stämmer överens inom en bransch.

Avsnitt 25.11 Utbildningsutbudet – fortlöpande förnyelse och regional samverkan

Utredningen föreslår att det ska framgå av Skolverkets instruktion att myndighetens ansvar för löpande översyn innefattar att ge bedömningar som avser program och inriktningar samt ges i uppdrag att regelbundet redovisa en samlad redovisning om dessa frågor. Revideringar av programutbud och programmets innehåll ska göras utifrån förändringar i arbetslivet och i samhället i stort.

I samband med att MYH prövar ansökningar om att bedriva yrkeshögskoleutbildningar bedömer MYH om innehållet i utbildningarna är relevant och om resultatet av lärandet uppfyller kraven på nivå 5 eller 6 med utgångspunkt i SeQF i de fall utbildningen ska avslutas med en examen. Dessutom bedöms arbetslivsanknytningen, vilken är en förutsättning för att utbildningen ska kunna ingå i yrkeshögskolan. Detta görs bland annat genom analyser av arbetsmarknadens behov av utbildningar inom yrkeshögskolan. MYH anser att detta är ett område där samverkan mellan berörda myndigheter är nödvändig, där MYH är en av dessa, och att detta bör framgå av Skolverkets instruktion.

I det sammanhanget vill MYH även peka på att i de fall förändringar av gymnasiala examina sker som innebär en utveckling till en högre nivå, motsvarande SeQF 5 i likhet

⁷ Förordning om (2015:545) om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande.

med gymnasieingenjörsexamen, får konsekvenser ur ett målgruppsperspektiv. Yrkeshögskolan vänder sig även till andra målgrupper än elever i gymnasieskolan. Genom en yrkeshögskoleutbildning kan en individ göra yrkes- och karriärbyten och yrkeshögskolan är på så sätt en investering i det livslånga lärandet. Sammanhållna utbildningar som till innehåll och nivå motsvaras av utbildningar som ges inom gymnasieskolan kan inte ingå i yrkeshögskolan. Detta innebär att yrkeshögskolan som verktyg för individer att byta yrke begränsas. Möjligheter till alternativa och kompletterande utbildningsvägar där gymnasieskola, komvux och yrkeshögskola kan samverka borde även övervägas som ett alternativ till utökade gymnasieutbildningar.

MYH ingår som en part i flera av de nationella programråden för gymnasial yrkesutbildning. Det är angeläget att MYH även ges möjlighet att ingå i ett nationellt råd för högskoleförberedande program, i de fall ett sådant formellt införs. Statistik som tagits fram har visat att en betydande del av antagna till utbildningar inom yrkeshögskolan har genomgått ett högskoleförberedande program. Förändringar av högskoleförberedande program och inriktningar inom dessa påverkar därför inte enbart högskolan utan även aktörer inom och intressenter av yrkeshögskolan. Framför allt potentiella sökande, utbildningsanordnare och det anställande arbetslivet samt MYH:s verksamhet.

Utredningen föreslår ett eventuellt statligt stöd för samverkan kring utbudet inom gymnasieskolan samordnas med övriga statliga insatser exempelvis yrkesvux. Yrkeshögskolans utbud har ett regionalt perspektiv så till vida att MYH vid sin fördelning av statsbidrag eller särskilda medel särskilt ska ta hänsyn till i vilken grad en utbildning har en utifrån arbetslivets behov lämplig regional eller nationell placering. Det kan därför vara rimligt att MYH är med i de sammanhang där statliga insatser avhandlas.

MYH vill här peka på att det saknas nationella organ där övergripande utbildningsfrågor och kompetensförsörjningsfrågor kan belysas. En möjlig väg är att de nationella programråden utvecklas till nationella utbildningsråd där branschorganisationer, intresseorganisationer och berörda myndigheter kan diskutera utbildningsfrågor och kompetensförsörjningsfrågor oavsett utbildningsform. En sådan ordning borde kunna underlätta för branscher men också för staten.

Avsnitt 25.16.4 Gymnasieintyg och sammanställning ska få ett tydligare innehåll och innebörd

MYH är positiv till att elevers lärande på ett introduktionsprogram dokumenteras och blir tydligare. En skriftlig bedömning underlättar för individer när deras kunskaper ska bedömas för fortsatt lärande, exempelvis för behörighet och tillgodoräknande, eller för inträde på arbetsmarknaden.

Avsnitt 25.19 Ämnesbetyg i en ämnesutformad gymnasieskola kan stärka elevers utveckling och underlätta lärarens arbete och bör därför beredas vidare

MYH tar inte ställning i nuläget till huruvida ämnesbetyg bör införas i gymnasieskolan. MYH instämmer i att detta behöver beredas vidare. MYH kan dock redan nu konstatera att ett sådant system kommer att innebära behov av förändringar av yrkeshögskolans regelverk med avseende på behörighetsregler till yrkeshögskoleutbildningar samt troligen även för behörighet till tolkutbildningar och konst- och kulturutbildningar som MYH lämnar statligt stöd för.

Därutöver bedöms en ämnesbetygsutformad gymnasieskola även påverka aktörers arbete med validering och bedömningar av tillgodoräknande av kurser i utbildningar. I vilken grad och på vilket sätt beror på hur ämnesbetyg och resultat av lärande kommer att utformas. Validering förekommer mest inom den kommunala vuxenutbildningen och det är de gymnasiala kurserna och betygskriterierna som är riktmärken för valideringen.

Ämnesbetyg bedöms inte ge samma möjlighet till flexibilitet i utformningen av validering av tidigare lärande som en kursutformad utbildning med kursbetyg.

Inom EU har utvecklingen inom utbildningsområdet skett mot utbildningar som är uppbyggda av moduler. Bland annat ECVET, som är ett system för meritöverföring inom yrkesutbildning, förutsätter moduler/kurser där hela eller delar av resultat av lärande kan bedömas för fortsatta studier eller för arbete inom EU.

Beslut om detta remissvar/yttrande har fattats av generaldirektören efter föredragning av handläggare Britt-Inger Stoltz. I beredningen av ärendet har handläggare Martin Ståhlgren och Maria Strid deltagit. I den slutliga handläggningen har verksamhetscheferna Christer Bergqvist och Johnny Henriksson samt chefsjuristen Anne Terdén deltagit.

Thomas Persson
Generaldirektör

Britt-Inger Stoltz
Handläggare